

**М. А. Швайка**  
академік АЕН України  
**В. М. Наконечний**  
канд. іст. наук  
м. Київ

## БЕЗ АКТИВАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ІСТОТНИХ ЗРУШЕНЬ У РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА НЕ МОЖНА ДОБИТИСЬ. ПРИ СПЛАТІ 20 % ЗА КОРИСТУВАННЯ КРЕДИТОМ ВИРОБНИЦТВО РОЗВИВАТИСЯ НЕ МОЖЕ

В сучасних умовах глибокої кризи, яка охопила усе Українське суспільство, надзвичайно великого значення набуває опрацювання заходів по її здоланню. Поруч з розв'язанням політичної кризи великої ваги набуває подолання економічної кризи, що позбавляє українців праці і засобів існування. Усунення від влади режиму Януковича В. Ф. відкриває можливості для порятунку і відродження української економіки, яка доведена до жалюгідного стану: фінансові ресурси розтринькані, виробничий потенціал підпорядкований особистому збагаченню олігархів.

Україна розкрадена і пограбована. Багатства України розтягуються по усьому світу. Мільярди доларів щорічно скеровуються в офшори, де осідають на валютних рахунках українських олігархів і мафіозі. В українців вкрадено більш 100 млрд. доларів і вивезено за кордон. Повернення народові України вкраденого національного багатства є першочерговим, невідкладним завданням [7].

Успішна реалізація Державної програми відродження і активізації розвитку економіки України потребує усунення усіх перешкод, які стоять тут на заваді. Однією з них є банківська система. Через це найбільш рухлива економічна форма з важливого економічного стимулу перетворилася в гальмо. Банківська система дуже слабка. Грошовий капітал розтягується олігархами по усьому світу. Гривна ослаблена злочинною доларизацією. На українському ринку володарює долар, що пожирає емісійний дохід. Давно пора опрацювати і реалізувати свою економічну політику, побудовану на економічному націоналізмі. Для цього треба створити нову модель відродження української економіки, звільнену як від пережитків адміністративної системи, так і від хаосу, породженого нав'язаною Україні політики саморегуляції, сформульованою у Вашингтонському консенсусі та засадничих принципах так званої шокової терапії. Особливої уваги потребує поліпшення діяльності банківської системи, яка носить лихварський характер і паразитує не лише на підприємствах, а й на громадянах. Через брак кредитів і їхню дорожнечу активні і ініціативні люди не можуть займатись бізнесовою, в першу чергу виробничою діяльністю. Це ж стосується і підприємств. В той час, як в країнах Європейського Союзу плата за кредит становить 1,5 %, в Україні вона в десятки разів вища.

На сьогоднішній день практично ні один банк не пропонує кредитів готівкою менше ніж під 35 % річних. В деяких установах такі кредити ще дорожчі — 45–50 % річних (Факти, 2014, 6 березня, с. 7).

Невідкладним завданням є докорінна перебудова банківської системи. При сплаті 20–25 і більш про-

центів за кредит виробництво не може розвиватись. Це грабіжницькі, надмірно високі проценти за користування кредитом не мають жодного обґрунтування і виправдання. Доти, поки кредити не будуть доступними для енергійних, працьовитих людей малий та середній бізнес не розвиватиметься. Оскільки при сплаті 20 % за користування кредитом виробництво не може розвиватись (цього ніхто навіть не намагається заперечити), то для чого взагалі нам потрібна така банківська система? Для того, щоб лихварі могли грабувати народ?

Таким чином, одним з недругорядних чинників, що стоять на заваді розвитку України, залученню людей до результативної та продуктивної праці є недосконала банківська система з її високими процентними ставками, недосконалими формами обслуговування. Ні одна з економічних проблем так критично і гостро не обговорюється політиками і населенням як незадовільне банківське обслуговування, до якого пред'являють серйозні претензії усі верстви населення: підприємці, бізнесмени, фермери, виробники, торговельні працівники, споживачі...

Стало вже традицією, що в усіх розмовах про розвиток виробництва і підвищення його ефективності, його технічного оновлення і раціональну організацію, про створення нових робочих місць і боротьбу з безробіттям, згадується чарівне слово «кредит», недосконалі форми кредитного обслуговування, дорожнеча кредитів і його дефіцит. Це обговорення відбувається повсюдно: в пресі на сторінках газет і журналів, по радіо і телебаченню, на нарадах і наукових конференціях. Так що проблема діяльності банків стала у нас притчею во язицех. Створюється враження, що в Україні сьогодні спостерігається кредитний бум, зростання споживальних кредитів, кредитів готівкою — без закладних, нецільових і на придбання побутової техніки, переважно імпоротної, а також за допомогою кредитних карт.

Слово кредит тепер частіше інших зустрічається на парканах, стовпах, вікнах вагонів метро і в рекламних таблоїдах. Створюється помилкове враження, що гроші самі йдуть в руки. Невже ми стаємо країною фінансового достатку? Не слід випускати з поля зору питання куди йдуть кредитні ресурси, чим зайняті банки, на що вони скеровують свої зусилля? Банки зовсім не переймаються інвестиціями, відкриттям вітчизняних підприємств, організацією виробництва товарів, а переважно наданням короткострокових споживчих кредитів на короткий термін під високі проценти. Величезні кредитні ресурси скеровуються на придбання імпортних товарів. В той же час реальний сектор страждає від безгрошів'я через труднощі в кредитуванні. І подібний кредитний бум у



споживному секторі в цілому тепер не на користь розвитку економіки і нам не по кишені.

Що являють собою сучасні українські банки? Це звичайні лихварські шараги, які забезпечують найлегший спосіб збагачення. Не треба ризикувати ні виплаткою металу, ні видобутком вугілля чи розведенням свиней і банкір отримує 20, 30 чи навіть більш відсотків доходу на вкладений банківський капітал. Які в Україні є галузі промисловості чи сільського господарства, щоб давали такий великий прибуток? Більшість наших підприємств збиткові. При чому їхня кількість безперервно зростає. Якщо в 1995 р. їх було 22 %, то в 1999 р. — 56 %. Рентабельність промислових підприємств знизилась у 2 рази: 1995 р. — 16,6 %, 1999 р. — 5,7 %. Як яскравий приклад такого паразитичного, грабіжницького, лихварського кредитування можна навести компанію iCredit, що спеціалізується на наданні кредитів з доставкою до дому. Тепер iCredit пішов ще далі і позичальникам виплачує гарантований подарунок коханим (Факти, 2014, 6 березня, с. 7). Обслуговування відбувається вдома у клієнта. Компанія iCredit працює в Україні з 1998 р. На сьогодні штат компанії нараховує близько 2500 активних співробітників в 87 регіональних офісах в 52 містах (Факти, 2013 р., 10 жовтня, с. 10). Подібною рекламою зайняті практично усі періодичні видання. Так в газеті «Метро» № 77 (111) за 17 жовтня 2013 р. опубліковано 10 таких оголошень. Ці кредити видаються не працівникам малого і середнього бізнесу, а переважно покупцям імпортованих товарів, виробники яких позбавляють наших людей праці.

Українські і міжнародні експерти відзначають, що при такій величезній дорожнечі кредитів економіка не може взагалі розвиватись. Тому треба негайно вжити невідкладних заходів до виправлення ситуації. Нажаль ні від регулятора — Нацбанку України, ні від Кабінету Міністрів, ні від промисловців не висловлюється конкретних пропозицій щодо істотного пониження банківських процентів.

Загальновідомо, що в сучасному виробництві кошти (капітал) на 40–60 % формуються за рахунок кредиту і переважно більшість розрахунків здійснюється за допомогою руху паперів (чеків, векселів, кредитних карток). В Україні розрахунок здійснюється переважно за допомогою «живих» грошей, тобто грошового капіталу, що значно їх здорожчує. Нерозумно вкладати грошовий капітал у справу, яку можна залагоджувати за допомогою руху паперів, грошових вимог і зобов'язань.

В банківському будівництві України допущено грубі помилки і прорахунки, які є серйозною перешкодою в організації ефективного банківського обслуговування, від якого в істотній мірі залежить не лише економічний розвиток країни, а й державне будівництво у цілому.

Хто ж повинен навести порядок у кредитуванні і в діяльності банків? Це повинні зробити держава і її представник в банківській системі — Національний банк України, якій не справляється із своїм завданням. З контролера за діяльністю банків він став їхнім представником в органах влади і захисником їхніх інтересів. Підхід до оцінки кредитування різних учасників кредитного процесу дуже різний. Національний банк України постійно інформує громадськість України про значне збільшення вкладів населення в банках. При чому збіль-

шується частка вкладів у національній валюті, що розцінюється як зростання довіри до гривни. Акцентується увага на перевищенні обсягу продажі валюти населенням над її купівлею. Ці показники підганяються і Національний банк інформує громадськість, про свої великі досягнення в роботі. За кредитування підприємств і за економічну ситуацію на підприємствах, за стан економіки у державі Національний банк не відповідає. Він відповідає лише за стабільність гривни. Розмов з приводу сплати високих процентів за користування кредитом Національний банк уникає. Він за цю справу взагалі не відповідає.

Держава не лише не використовує дешевих кредитів, як можливого засобу допомоги підприємствам, а навпаки за допомогою збільшення податкового тягаря душить виробництво як податками, так і грабіжницькими банківськими відсотками. Ба більше того, олігархічний режим, громлячи непідконтрольні олігархам банки прирікає на зникнення у цих банках коштів тисяч підприємств і населення, що тільки посилює процес руйнування економіки і прискорює як промисловий спад, так і панічну втечу коштів за кордон. Радіють банки від збільшення своїх доходів, оскільки зростають процентні ставки, задоволені працівники Національного банку України.

На підставі цієї інформації робиться помилковий висновок про благополуччя у кредитній сфері, оскільки не враховується думка отримувачів кредитів, які незадоволені недоступністю кредитів та їх дорожнечою. Все це може істотно вплинути на відчуженість банківської системи від виробництва і інтересів народу. Важливе значення має з'ясування питання куди скеровуються національні кредитні ресурси, що є національним надбанням і в чіх інтересах використовуються? Чи використовуються в національних інтересах, чи в інтересах окремих олігархів?

Існуюча банківська система має істотні вади тому її треба докорінно змінити. Що треба зробити, щоб банки були зацікавленими вкладати гроші у виробництво, а не в спекулятивні посередницькі операції? При такій дорожнечі кредиту виробництво не може розвиватись. Без усунення цієї перешкоди у розвитку виробництва зрушень в економічному розвитку країни не відбувається. Банківський капітал функціонує не як відокремлена частина промислового капіталу, а як спекулятивний, лихварський капітал, як знаряддя пограбування народу. Для забезпечення пільгового кредитування потрібні значні фінансові ресурси. Де їх взяти, хто їх може дати? Національний банк не може самостійно вирішити цієї проблеми, хоч дещо міг би зробити в цій справі. Для забезпечення пільгового кредитування міг би використовувати емісійний доход, який сьогодні невідомо куди дівається.

Основну його частину пожирає доларизація, якою ми дядькові Сему робимо величезний подарунок. Негайно треба зжити доларизацію, яка пожирає значний емісійний доход.

Українська національна валюта настільки дискредитована і принижена, що навіть авторитетні закордонні спеціалісти категорично ставлять питання: «Свободу гривні». За зміцнення курсу гривні зокрема виступив Андерс Ослунд, відомий економіст, професор, старший науковий співробітник Міжнародного інституту ім. Пе-

терсона. Він вважає, що це зменшить імпорт інфляції в Україні, пов'язаної з падінням курсу долара. На його думку головною причиною високого рівня інфляції в Україні є прив'язка гривні до долара. Подешевшіття долару у світі на 12 % означає, що Україна імпортувала 12 % інфляції через прив'язку своєї валюти до долара. Професор Андерс Ослунд вимагає: «...Просто дайте свободу курсу гривні, тоді інфляція відразу сповільниться». Американські дослідники стверджують, що українська валюта недооцінена на 51 % щодо долара і на 54,3 % — щодо євро. Тобто долар повинен коштувати в Україні 4,11 гривні, євро — 5,19 гривні. Цей висновок зроблений на підставі оновленого індексу Біг-Мака (див. Експрес, 30 січня — 6 лютого 2014, с. 13).

Пільгове кредитування потребує значних фінансових ресурсів держави. Ці затрати швидко окупляться зростанням виробництва і створенням робочих місць. Не лише виробники, тобто працівники промисловості і сільського господарства, працівники малого і середнього бізнесу, працівники торговельно-посередницьких і споживчих організацій та інших сфер діяльності, а і особливо громадяни мають серйозні претензії до недосконалої кредитної системи, вимагають удосконалення її докорінного його удосконалення. Це позиція усього українського суспільства. Легким припудренням існуючої банківської системи, солодкими розмовами про те, які чудові зміни відбуваються з вкладами критичної ситуації з кредитуванням економіки змінити не вдасться.

Невідкладно треба відродити державну керованість економікою, точніше усього державного управління, яке є одним з найважливіших елементів державного будівництва.

Тепер для всіх стало очевидним, що ринковий механізм не здатний ефективно вирішувати болючі соціально-економічні проблеми. Про це з усією відповідальністю сказано на засіданнях «вісімки» і «великої двадцятки». Цьому питанню присвячена моя стаття, опублікована в журналі Верховної Ради «Віче» (2011, №24, с. 23–25), назву якої редакція змінила і чітко сформулювала «Лібералізм, що з тріском провалився».

Ми з Заходу запозичили те, що на Заході не працює.

Великим світовим обманом є нав'язані нам Міжнародним валютним фондом та світовим банком підходи, відомі під аферистичними назвами Вашингтонський консенсус і «Шокова терапія», теоретичною базою яких була ортодоксальна неокласична (неоліберальна) парадигма — так званий «Мейнстрім», згідно з якою вільний ринок повинен ефективно вирішувати всі проблеми, а за допомогою встановлення приватної власності всі люди стануть господарями країни. Сьогодні вже розвіялась ілюзія, що з приходом приватної власності все зміниться.

Невдачі цієї політики в багатьох транзитивних країнах висвітила важливість інституційної розбудови ринкових відносин, в якій держава відіграє вирішальну роль. Однак ще й досі західні країни змушують бідні країни усувати торгові бар'єри, а самі їх зберігають, перешкоджаючи країнам, що розвиваються, експортувати свою сировину і сільськогосподарську продукцію.

Рух за відновлення української державності був націлений на ліквідацію марнотратної радянської ад-

міністративної системи, приватизацію і запровадження ринкової економіки, сподіваючись за допомогою цих заходів різко підвищити ефективність господарювання і зростання рівня життя народу. Не розібравшись в усіх деталях і тонкощах підготовлених для нас реформаторських рецептів, влада сліпо стала втілювати в життя цю чужу і шкідливу для нас програму дій, не задумуючись про згубні наслідки. Одночасно вона не спромоглася опрацювати і реалізувати свою ефективну програму дій, через що Україна виявилася розграбованою і розкраденою, ключові позиції в економіці й народне майно, що створювалось українським народом протягом багатьох років, опинилося в руках казнокрадів і олігархів, які до боротьби з незалежністю не мали жодного відношення, а в економіці в результаті усунення держави від регулюючих функцій настав хаос і анархія. Тепер для всіх стало очевидним, що ліберальна брехня і казуїстика є звичайнісіньким космополітично-ліберальним лукавством.

Жодна з сучасних провідних країн не формувалася в умовах відкритого ринку і без підтримки державою вітчизняного виробництва. А коли вони стали могутніми — ці країни почали добиватися вільних, відкритих ринків в усьому світі.

Класичний західний лібералізм ставить права та інтереси окремої людської особливості вище за інтереси держави та нації. Це стало ідеологічним знаряддям руйнації української державності і впровадження свавільних дій олігархів, які вимагають безмежного лібералізму в його найбільш екстремальних проявах.

Наш дім перетворено в резервацію, забрали у нас мову, владу і майно, а коли ми обурюємось — називають нас фашистами.

Необхідно звільнитися від соціальної міфології з приводу неоліберальної глобалізації і зосередити основні зусилля на реалізації заходів, скерованих на подолання наслідків глобалізму і глобалізації по-американськи на національному, регіональному і локальному рівнях.

Вільна торгівля вигідна обом сторонам лише в тому випадку, якщо вони перебувають на одній стадії розвитку. Хижацька експлуатація, колоніальна спадщина залишили глибокі соціальні шрами і несправедливість.

Перехід України на ринкові рейки і поступове інтегрування її економіки в глобальний соціально-культурний простір привів до витіснення нашої країни на задвірки глобального капіталізму, зробив її заручницею неоліберальної політики країн «Вісімки», транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків, Всесвітнього банку, Міжнародного валютного фонду і всесвітньої торгової організації, а також своєї власної компрадорської буржуазії з непередбачуваними наслідками.

Україні варто б якнайшвидше усвідомити безперспективність розвитку у відповідності з моделями і рецептами ВБ, МВФ, відмовитися від ринкового романтизму і фундаменталізму і розробити власний курс виходу з кризи з урахуванням принципу глобалізації, тобто глобалізації там, де це вигідно нашій країні і локалізації там, де це суперечить нашим національним інтересам.

Для мене питання створення української ефективної грошово-кредитної системи має особливо велике значення. Я закладав підвалини української грошово-

кредитної системи. Першим ставив питання про необхідність запровадження українських національних грошей і створення національного банку на Установчому з'їзді Народного Руху України 8 вересня 1989 року.

Історик Руху В. Ковтун відзначає, що «в галузі економіки вже тоді професор М. А. Швайка пішов далі невизначеного гасла «економічної самостійності в складі СРСР», а за ключові визначив завдання створення в Україні власної фінансово-кредитної системи, Українського національного банку, власної грошової одиниці, що на той час сприймалося як сенсація» [1].

Організував художників для виготовлення візрів банкнот, домовився з канадською фірмою про виготовлення грошових знаків, а з Луганським верстатобудівним заводом — про карбування монет. Усе це було зроблено до проголошення Незалежності України і прийняття урядом будь-яких рішень з цього приводу.

Будучи обраним народним депутатом, працюючи заступником голови комісії з питань економічної реформи, головою підкомісії з питань грошово-кредитної політики і банківської справи, членом наглядової ради Нацбанку, я доклав багато зусиль до втілення на урядовому рівні своєї програми створення української перспективної грошово-кредитної системи. Ця програма викладена у численних Рухівських документах, моїх численних публікаціях, у доповідях і промовах на сесіях Верховної Ради України.

Всі ці матеріали опубліковані в таких моїх книжках: «Економічні атрибути незалежності України», 2011, 288 с., «Банківська система України: проблеми становлення і удосконалення», 2010, 760 с., «3 історії українських грошей», 2006, 196 с. та ін.. Про мою роль у створенні грошової системи України часто в пресі з'являються публікації (див. статтю В. Ратай «Хто є автором українських грошей?», Шлях перемоги, №16, 24 квітня 2013 р.) [2].

В Україні перша програма не лише економічних ринкових реформ, а й державного будівництва, побудови незалежної України, яка згодом стала загальнонаціональною, підготовлена Рухівською командою, до складу якої входив я. Працівники Інституту історії НАН України, які вивчали діяльність Руху, на круглому столі, присвяченому 20-річчю створення НРУ за перебування, 20 вересня 2009 р., відзначають: «На початку своєї діяльності Рух у своїх лавах мав хорошу команду, яка вирізнялася на фоні «спокійних» академічних науковців. Серед них було чимало спеціалістів з макроекономіки, які очевидно брали участь у розробці Декларації про державний суверенітет України, Акту проголошення незалежності: В. Пилипчук, В. Черняк, М. Швайка [3]. В. Чорновіл спрощено сприймав мої ідеї, тому він неодноразово наголошував, що «М. Швайка був переконаний, що після виходу з складу СРСР Україна живе щасливо і заможно, оскільки 90 % прибутків, які до цього забирала Москва, залишатимуться в Україні» [3].

Я настирливо домагався розв'язати це питання через Верховну Раду. Спеціально для Верховної Ради підготував Концепцію перебудови банківської системи, під якою поставили свої підписи 79 депутатів Верховної Ради і одностайно висловились за розгляд Концепції на сесії.

Верховна Рада надрукувала мою працю «Яка банківська система потрібна Україні» (до концепції ста-

новлення і розвитку банківської системи України) на 80 стор., яка була вручена всім народним депутатам.

Концепція була надрукована і розіслана в усі Комітети і фракції з завданням обговорити і підготувати до розгляду на сесії.

В час становлення грошово-кредитної і банківської системи України ні один з її архітекторів (ні Матвієнко В. П., ні Гетьман В. П., ні Стельмах В. С.) кращого теоретичного багажу не мав. Впевнений, що й тепер тут мало що змінилось.

Даремно я затратив багато зусиль на те, щоб переконати В. Ф. Януковича у шкідливості здійснюваної ним економічної політики.

В. Матвієнко, В. Ющенко, В. Стельмах, В. Тігіпко не визнавали мого пріоритету, тому що кожен з них оголошував себе «батьком гривни».

Боротьба за створення української грошово-кредитної системи розпочалася не з часу створення Нацбанку і обрання В. Матвієнка його головою, а значно раніше.

Перший заступник глави Адміністрації Президента України І. Акімова 26 квітня 2010 р. прислала мені листа № 03—01/55, у якому говориться: «У відповідь на Ваше звернення від 04.03.10 щодо реформування банківської системи за дорученням Президента України висловлюємо Вам вдячність за активну громадянську позицію та глибоко цінуємо Ваш внесок у розвиток української науки.

Зазначаємо, що Глава держави поділяє Вашу стурбованість станом банківської системи та відзначає її важливість для розвитку вітчизняної економіки. Повідомляємо, що Ваші пропозиції, покладені в основу наукових праць, є дуже цінними і будуть передані на розгляд робочих груп, створених з метою забезпечення діяльності Комітету з економічних реформ».

Перший заступник Голови Нацбанку України В. Ю. Колобов в адресованому мені листі № 53—110/168—5000 від 13.04.2011 р. пише: «Керівництво Національного банку України вдячне Вам за активну позицію щодо розвитку вітчизняної банківської системи та небайдужість і наполегливість у розв'язанні нагальних питань реформування української фінансової системи.

Ми певні того, що професійний діалог між Національним банком України та Вами повинен слугувати цілям розвитку національної банківської системи та економіки в цілому.

Зазначаємо, що надані Вами пропозиції вивчаються фахівцями Національного банку України при опрацюванні нормативно-правових актів та розробленні відповідних заходів».

30.09.2013 р. перший заступник Голови Національного банку України Б. В. Приходько прислав мені листа №53—110/15241, в якому говориться: «Керівництво Національного банку України дякує Вам за активну позицію щодо розвитку вітчизняної банківської системи та Вашу постійну працю, спрямовану на вирішення нагальних питань реформування української фінансової системи. Зазначаємо, що наданий Вами матеріал «До питання про створення ефективної кредитно-грошової системи України», переданий до редакції щомісячного науково-практичного журналу НБУ «Вісник Націо-

нального банку України» для подальшого його опрацювання.»

11.11.2013 р. цей же Б. В. Приходько у листі №76–008/21969 порадив мені пропозиції по створенню ефективної грошово-кредитної системи України опублікувати в інших виданнях, оскільки вони для Нацбанку не представляють інтересу.

10.10.2011 р. вдруге отримав від І. Акімової листа № 03–01/3045 такого змісту: «В Адміністрації Президента України Ваше звернення щодо впровадження економічних реформ розглянуто.

Дякуємо за Вашу небайдужу позицію з цих питань.

Наразі профільними органами виконавчої влади ведеться робота над реалізацією пріоритетних напрямів реформування національної економіки в рамках виконання Національного плану дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Указом Президента України від 21 грудня 2010 року № 1154 призначено керівників напрямів реформ (інформацію про керівників напрямів реформ наведено на веб-сайті офіційного Інтернет-представництва Президента України). Триває також підготовка проекту Національного плану на 2012 рік. У разі наявності конкретних пропозицій (проектів актів законодавства) пропонуємо надіслати їх до профільних державних органів або згаданих керівників напрямів реформ. Інформуємо також, що Ваше звернення надіслано до Кабінету Міністрів України для відповідного реагування».

Мої пропозиції по реформуванню світової фінансової системи і запровадженню нової світової резервної валюти замість долара заступник Міністра закордонних справ України П. А. Клімкін надіслав в ООН.

13 липня 2010 р. я отримав лист з Організації Об'єднаних Націй з подякою від Генерального секретаря Пін Гі Муна за надані матеріали.

Ті, що вимагали від нас повного невтручання держави в економічне життя, регулювання економіки ринковою стихією, невидимого рукою ринку, реалізації принципів Вашингтонського консенсусу, сьогодні самі переживають важкі часи, їхні економіки опинилися на крок від дефолту, повного краху фінансової системи, яка потребує глибокого реформування згідно з засадами функціонування кредитної грошової системи, яка прийшла на зміну золотогрошовій.

Кредитна грошова система дуже слабо досліджена. Їй не присвячено фундаментальних праць. У цьому плані дещо зроблено в Україні, причому ще за часів панування тоталітарного режиму, при якому сама згадка про створення грошей на базі здорових комерційних зобов'язань була крамольною.

Ось деякі присвячені цій проблемі праці. Див. статтю О. Овсянникової «М. Швайка — автор кредитної теорії грошей», опубліковану в журналі «Економічний вісник Донбасу», 2008, №4 (14), с. 206–215; Швайка М. А. Экономические методы ускорения воспроизводственных процессов. Институт экономики АН УССР. К.: 1979, с. 27–49; Svayka Mykhaylo A. The Credit Monetary system: Its Essence and Peculiarities of Its Functioning. — Kyiv: Publishing of Kyiv International University, 2008; Shvayka Mykhaylo A. The issues of

formation from the crisis stimulator into provoker of world financial crisis). — Kyiv: Publishing of Kyiv International University, 2009; Швайка М. А. Кредитна грошова система: її суть та особливості функціонування. — Видавництво Київського міжнародного університету. — К, 2008; Швайка М. А. Банківська система України: проблеми становлення і удосконалення. — Видавництво Київського міжнародного університету. — К, 2010; Швайка М. А. Удосконалення банківської системи як передумова подолання кризи платежів // Економіка України та шляхи її подальшого реформування. Матеріали Всеукраїнської наради економістів 14–15 вересня 1995 р. — Видавництво «Генеза», Київ, 1996.

Так званий неолібералізм, який виражався у фінансово-економічному бумі, викликаному наповненням глобальної економіки дутими вартостями і дурними грішми, з тріском провалився, як і курс на створення економіки казино.

Світові лідери «вісімки» і «великої двадцятки» засудили цей згубний шлях розвитку, сформульований у «Вашингтонському консенсусі».

Як свідчать реалії, в ХХ столітті, особливо після Другої світової війни, розпочався й дедалі поглиблюватиметься розрив між грошовою формою та її матеріальним відповідником, тобто товарною масою. Грошова форма стала швидко розбухати й утворювати грошові бульбашки. Запущена в обіг ця величезна лавина пустих грошей руйнує підвалини встановленого порядку і організації у виробництві, й особливо у сфері обігу, на цій своєрідній грошовій кухні.

У результаті недосконалої організації грошової системи в ХХ столітті з'явилася економіка казино, віртуальна економіка, коли можна робити шалені гроші поза сферою виробництва, не докладаючи до цього багато зусиль. На передній план почав висуватися не виробничий — продуктивний капітал, а фіктивний — фінансовий. Це питання глибоко досліджене в книзі П. Фергюсона «Нація, хижаки, корпоративні злочинці. Політична корупція і захоплення Америки», в якій і розкривається зростання впливу фінансового сектора як кримінального середовища економіки. 85 найбагатших людей планети володіють тими ж багатствами, що й половина населення світу. Це аморально.

Частка фінансового сектору в світовій економіці до Другої світової війни становила не більш як 10 відсотків. Уже до 1970 року вона зросла до 20, а нині фінансовий сектор перерозподіляє на свою користь майже 70 відсотків створюваного в економіці прибутку.

Усі ці питання розкриваються у моїй статті, опублікованій на сторінках журналу Верховної ради України «Віче» №10 за 2013 р.

Кредитна грошова система не володіє механізмами саморегуляції і потребує свідомого державного регулювання. Воно має бути достатнім, щоб, з одного боку, не допускати розбухання, гіпертрофування грошової форми, а з другого, не створювати перешкод для безперервного функціонування грошової системи, тобто перетворення товарів на гроші, а грошей на товари. Для цього треба дуже багато чого зробити.

Виступаючи 4 січня 1992 р. на сесії Верховної Ради України від Народної Ради з співповіддю при обговоренні урядової програми економічних реформ, я

говорив: «Уряд досі не виробив задовільної концепції розвитку економіки незалежної України і цю прогалину намагається компенсувати дублюванням того, що робиться в Росії. Розроблені Урядом заходи самою своєю суттю є антинародними, скерованими на пограбування пенсіонерів, робітників, селян, інтелігенції, усього народу, такими, що підривають економічні підвалини незалежної України, скеровані на її розорення і занепад, вносять напругу і неспокій у суспільство і є серйозною загрозою для її суверенітету. Реалізація їх загрожує закриттям тисяч підприємств, сотні тисяч людей будуть викинуті на вулицю, що призведе народ до голоду і бунтів. Тому ці заходи повинні бути засуджені і скасовані...» [4, с. 520].

Як по-сучасному звучать ці слова через 21 рік!

Фракція Народного Руху у Верховній Раді «Народна Рада» рішуче протилася цьому шкідливому курсу лжереформ і домагалася здійснювати українські реформи так само, як добивалися свого піднесення теперішні високорозвинуті країни, насамперед США в період реформ Гамільтона, а також за прикладом Нового курсу президента США Рузвельта, піднесення Німеччини під впливом ідей Ф. Ліста і Л. Ерхарда, відновлення Японії в епоху Мейдзі.

На увагу також заслуговує досвід перемоги президента Турецької республіки Мустафи Кемалю Ататюрка, Шарля де Голя, творця Сингапурського дива Лі Куан Ю, який вважав, що демократія не працює в умовах хаосу. В 1959 р., коли Лі Куан Ю прийшов до влади, внутрішній продукт Сингапуру в перерахунку на одного мешканця становив 400 доларів, а в 2009 р. — 48, 9 тисяч доларів.

Нам особливо корисно згадати, яку економічну політику здійснювали перший президент США Вашингтон і перший міністр фінансів США Олександр Гамільтон, а також німецькі реформатори Ф. Лист і Л. Ерхард.

«Новий курс» Рузвельта базувався не на ринковій саморегуляції, а на жорсткому державному регулюванні економіки.

Багатьом грошовим магнатам і спекулянтам не до вподоби був «Новий курс» Рузвельта. Тому вони стали переглядати його принципові положення. Перш за все був відмінений закон Гласса-Стігала, який був прийнятий в 1930 р. і забороняв кредитно-депозитним організаціям (комерційним банкам) проведення високо ризикованих інвестиційних операцій з цінними паперами за рахунок коштів вкладників. Ці операції були виведені в так звані інвестиційні банки (інвестиційні брокери). Фінансові регулятори не несли відповідальності за спекулятивні операції таких банків, всі ризики лягали на інвесторів.

Скасування закону Гласса-Стігала та деякі інші послаблення фінансового регулювання привели до того, що кошти вкладників з банків стали перекачувати на фондові ринки. При цьому банківський нагляд перестав «бачити» повний спектр операцій банків, більша частина операцій для такого нагляду стали непрозорими.

Вершиною ревізії «Нового курсу» Рузвельта є теоретичні обґрунтування чикагської школи на чолі з Мілтоном Фрідменом про повне невтручання держави в економіку. Вістря свої критики Фрідмен скерував в першу чергу проти теорії державного регулювання, запропонованої Дж. Кейнсом підчас Великої депресії

1929–1933 років. Кейнс чітко бачив, що невидима рука А. Сміта не може регулювати виробництва в сучасних ринках через вплив на них монополій і олігополій. В цьому ж дусі працюють інші лауреати Нобелівської премії, які в 2013 р. отримали її за рекомендації щодо успішної гри на біржі (Україна молода, 2013, 13 жовтня, с. 6).

Оскільки економіка України носить колоніальний характер, для нас, українців, особливо велике значення має врахування акцентування Ф. Листом уваги на необхідності розвитку обробної промисловості. Лист приділяв велику увагу використанню державної політики для підтримання обробної промисловості, яка народжувалася. Фрідріх Лист писав: «Тільки там, де інтереси особистостей підпорядковані інтересам нації, де одне покоління за іншим змагається за одну спільну мету, нації досягли гармонійного розвитку продуктивних сил».

Деякі закордонні радники пропонують Україні зосередити увагу не на розвитку сучасного промислового виробництва, а на сільському господарстві. Жодна країна ще ніколи не стала заможною завдяки сільському господарству. Навпаки, його розвиток завжди консервував відсталість. Попри рекордні врожаї, українське сільське господарство неспроможне стати драйвером економіки. Навпаки, великі інвестиції олігархічного бізнесу в АПК здаті перетворитися на джерело численних соціально-економічних проблем.

Під час грошової реформи 1948 р. ФРН не лише поміняла старі грошові знаки на нові (ми це повторили, але в гіршому варіанті), а й відразу розв'язала цілий комплекс завдань, пов'язаних із соціальною сферою, структурною перебудовою, кредитуванням народного господарства. Був створений спеціальний банк — кредитна установа для відновлення, який надавав середньострокові та довгострокові кредити. Потреби розвитку промисловості обслуговував Промисловий кредитний банк, а сільське господарство — два центральних банки розвитку сільського господарства. Через Промисловий кредитний банк здійснювався розподіл тягаря переходу до вільного ринку між галузями, що працювали в нерівних умовах розвитку.

Так, на підтримку галузей промисловості, які були вилучені зі сфери вільного ринку (вугільна, металургійна, електроенергетика), підприємства інших галузей відраховували обов'язкові одноразові внески (їх загальний обсяг — один млрд. нім. марок), які банк спрямовував на інвестиційні кредити цим «неконкурентним галузям». Таким чином вирівнювалися умови для діяльності різних секторів економіки, не допускалася їх примусова збитковість.

Ерхард в 1948 р. дав кожному німцю 40 марок; він створив умови, щоб кожний міг заробляти скільки може.

Розроблялися чітко визначені соціальні програми. Вартий уваги, наприклад, той факт, що в повоєнній Німеччині діяв закон про пом'якшення соціальної нужди, згідно з яким надавалася допомога потерпілим у роки війни та біженцям.

Одночасно була вирішена доля наймасовіших вкладників - членів німецьких кредитних спілок, за допомогою яких були мобілізовані величезні кредитні ресурси. Німецькі кредитні спілки брали участь у розробленні кредитної політики. Разом з Німецьким фе-

деральним банком і Федеральним відомством з нагляду за кредитною справою вони брали участь в розробленні та уніфікації відповідних статей банківського законодавства, у парламентських слуханнях під час прийняття законодавчих рішень, особливо тих, що стосувалися ліцензування різних видів банківської діяльності.

Україна, яка нагромадила великий досвід роботи кредитних спілок, що відіграли важливу роль у державному будівництві УНР 1917–1920 рр., досі не зуміла відродити широкого кредитного кооперативного руху.

У нас не тільки не створено спецбанків, не організовано інвестиційних банків, які мобілізували б величезні кредитні ресурси населення, не відроджено кредитних спілок, а й існуючі банки, які кредитували народне господарство (Укрбанк Промбудбанку СРСР, Укрбанк Агробанку СРСР, Укрбанк Житлосоцбанку СРСР) перетворено на лавочки для легкого роблення грошей їх власниками, основною сферою діяльності яких стали грошові спекуляції. Результат цих змін очевидний. Якщо в 1990 р. кредити в оборотних коштах сільськогосподарських підприємств становили 50 %, то в 2001 р. – близько 1 %. Перетворивши банк «Україна» в лавочку, його капітали розікрали.

Керівники НБУ часто повторюють, що вони запозичили німецьку модель банківської системи. Чому ж вони не роблять того, що робили німці?

Україна фактично не має Центрального банку. НБУ з представника держави в банківській системі і захисника національних інтересів перетворився на представника комерційних банків в органах державної влади і захисника їх інтересів.

У країні немає потужних контрольних органів за діяльністю банків, що створює сприятливі умови для крадіжок, махінацій, різних зловживань, яких, за свідченнями правоохоронних органів, у банківській системі найбільше. Кредитно-банківська система України досі перебуває під впливом кримінальних елементів. Ми ж, науковці, про це в своїх працях пишемо десятки років.

Навколо наших банків формуються різного роду конвертаційні пункти та інші посередницькі структури, через які мільярди гривень перетворюються у вільно конвертовану валюту, розкрадаються і вивозяться за кордон.

Через ненадійність банківської системи України одні громадяни тримають гроші в матрацах, другі в банках (консервних), треті перекачують в офшорні зони на о. Науру і Вануату, Кіпру, Греції, Панами, четверті — вкладають в швейцарські, американські, англійські та інші банки.

В той же час Нацбанк України повністю випустив з рук регулювання грошового обігу і практично дозволив кожному банку здійснювати емісію грошей. Так у виданні Нацбанком України інструкцій говорить: «На рівні установ банків операції по кореспондентських рахунках проводяться незалежно від наявності на них коштів» (тимчасове положення про організацію розрахунків між установами банків України, затверджене заступником Голови правління Нацбанку України І. Зайченком 31.10.1991 р.), (Державність №1 (14), серпень 1995 р., с. 15).

Польща і Китай скористувалися іншими стратегіями перебудови ринку від тих за які виступав Вашингтон-

ський консенсус. Польща є найуспішнішою серед країн Східної Європи. Польща починала з шокової терапії щоб обійти інфляцію до поміркованого рівня. І це початкове і обмежене використання таких заходів привело багатьох до думки, що у Польщі було впроваджено саме шокову перехідну політику. Але це абсолютна неправда. Польща швидко усвідомила, що за допомогою шокової терапії можна впоратися з гіперінфляцією, але для соціальних змін вона непридатна. Польща упродовжила поступову приватизаційну політику, одночасно розбудовуючи основні інституції ринкової економіки, як то банки, які здійснюють реальну кредитну діяльність і юридичну систему яка реально гарантує виконання контрактів і процедуру банкрутства. У Польщі усвідомили, що без цих інституцій ринкова економіка не може функціонувати. На відміну від Польщі Чеська республіка приватизувала свої корпорації до того, як приватизувала банки. Державні банки продовжували надавати позики вже приватним корпораціям; легкі гроші дісталися тим, хто мав прихильність уряду і ці приватизовані підприємства не зазнали суворих бюджетних обмежень, що дозволило їм уникнути реальної деструктуризації. Колишній віцепрем'єр міністр і міністр фінансів Польщі Гжегож Коллодко заявив, що держава своїм успіхом завдячує тому, що вона відкрито відхилила доктрини Вашингтонського консенсусу [6]. Країна не робила того, що рекомендував їй МВФ. Вона не впроваджувала швидкої приватизації і не зменшувала інфляції до все нижчого і нижчого рівнів, виходячи виключно з макроекономічних міркувань. Проте вона робила наголос на питаннях, яким МВФ приділяв недостатню увагу — таким як демократична підтримка реформам що передбачало утримання рівня безробіття, надання допомоги безробітним і індексація пенсій, а також розбудову необхідної для ринкової економіки інституційної інфраструктури.

Поступовий процес приватизації дав змогу провести реструктуризацію перед приватизацією, так що більші фірми могли реорганізуватися у менші одиниці. Таким чином було створено новий життєздатний сектор малого підприємництва очолюваний молодими менеджерами, готовими інвестувати у власне майбутнє. Схожим чином успіх Китаю упродовж минулого десятиліття являє собою значну відмінність від невдачі України.

Польща також показала, що можна зберегти державну власність на активи і не тільки уникнути їх розпродажу, а й досягти збільшення продуктивності. На заході найвища продуктивність пов'язана не з приватизацією, а з корпоратизацією, тобто з суворими бюджетними обмеженнями щодо державних підприємств і впровадженням на них комерційних методів господарювання. Тим паче як вони залишаються у державній власності. Наплив приватного капіталу до Китаю 1990 року становив 8 млрд. доларів. На 1999 рік він зріс до 41 млрд. доларів, що більше як в 10 разів перевищує кошти залучені Україною. Тільки за наявності міцного банківського регулювання та депозитного страхування Центрального банку може відбити набіги на банки.

Існуючі в Україні політичні організації також намагалися дати відповідь на питання про шляхи економічного розвитку незалежної України. Досить чітку відповідь на це питання дали патріотично налаштовані українські організації, які протиставляючи себе вод-

ночас і комуністичному, і нацистському режимам, але при цьому не поділяючи і ліберальної доктрини, прагнули впровадити в Україні новий, третій шлях розвитку. Суть його полягала у застосуванні найкращих надбань людства в площині економічної теорії та практики. Цей шлях розвитку був успішно пройдений у Чехословаччині, Німеччині, Франції, Італії, США і має назву «економічний націоналізм».

Суть економічного націоналізму полягає у захисті власного національного виробника з метою дати йому зміцнити й підготуватися до неминучої в майбутньому світової конкуренції, а потім і утвердитися на світових ринках.

З певних причин сьогодні в Україні націоналізм розглядається переважно в одному ключі, коли виділяється лише одна ідея — право нації на культурний розвиток та незалежність. Доволі часто цій теорії поблизнірськи приписують брак чисто економічної доктрини, маючи на меті зменшити її привабливість в очах частини населення.

Якщо б українська влада з самого початку реалізувала політику економічного націоналізму, не було би кількох десятків олігархів, котрі володіють усім майном держави і контролюють (а швидше нещадно експлуатують) її надра, а був би рівномірний розподіл власності між мільйонами українських громадян, не було б глибокого падіння технологічного рівня виробництва і масового зубожіння населення, не було б розчарування людей у необхідності мати свою державу.

Одночасно ці патріотично налаштовані організації акцентують увагу на подоланні наслідків колоніального минулого, викоріненні усіх залишків російського імперіалізму й шовінізму. Вони порушують питання про те, щоб домагатися від Російської Федерації виплати грошових відшкодувань за підневільну рабську працю українських політ'язнів і репресованих, і за винищення мільйонів українців, а також за Чорнобильську катастрофу та інші екологічні біди.

У виданій Верховною Радою для використання народними депутатами в законотворчій діяльності моїй праці «Яка банківська система потрібна Україні? (до концепції становлення і розвитку банківської системи України)» є такий спеціальний розділ «Яка економічна політика потрібна Україні?», в якому дається чітка відповідь: «Реформи слід почати не з шокової терапії, абсолютної лібералізації ринку, а з поступової ін'єкції в державну економіку підприємницької активності, надання підприємцям допомоги дешевими кредитами і податковими знижками. Україні потрібна розумна державна регуляторна політика» [4, с. 84–85].

Цей мій підхід високо оцінює О. В. Понеділко у своїй статті «Інвестиційні ознаки комерційних банків та їх групування», опублікованій у журналі «Інвестиції: практика та досвід» за 15 серпня 2011 р., с. 4–7.

Ні США, ні Німеччина не сформувались як світові потуги за допомогою політики лібералізму і відкритого ринку, яку нам нав'язували. Америка як і Німеччина досягли успіхів без торгової лібералізації.

Українській владі замість того, щоб на європейських світових смітниках підбирати найгірший досвід треба було вчитись на взірцях позитивного досвіду.

Серьозної шкоди Україні завдає доларизація, яка підриває стійкість національної валюти і виступає як засіб пограбування України.

Це питання досить повно висвітлюється у моїй статті, опублікованій в журналі Верховної Ради України «Віче» №1–2 за 2009 рік під заголовком «Американський долар — головний винуватець (провокатор) світової фінансової кризи».

Україна фактично не має своєї власної грошової системи. На нашому ринку панує чужинець — долар. Доларова маса сягає \$ 150 млрд. Майже вся ця доларова сума виражає втрачений емісійний дохід. Це в кілька разів перевищує гривневу масу. Через доларизацію валюта недооцінена на 50,2 %. Тобто вартість одного долара США мала б дорівнювати 4 гривням.

Доларизація здійснюється для того, щоб олігархам і мафіозі легше було красти гроші й перераховувати їх в офшори. Робітнику, селянину, службовцю долари не потрібні. Культурована владою гонитва за долларом сіє недовіру до національної валюти. Її роздмухують ті, що мали б її захищати. Треба негайно вивести гривню з-під влади долара.

В. Стельмах перед тим, як залишити посаду Голови Нацбанку України, змушений був визнати шкідливість здійснюваної ним монетарної політики. В. С. Стельмах зокрема говорить: «До кризи ми підійшли з однією, але системною, проблемою — відсутністю довіри до гривні як стабільної грошової одиниці. Ми дотепер не затвердили гривню в статусі головного атрибута державності і через це маємо всі поточні проблеми. Доларизація офіційної частини української економіки на сьогодні перевищує 30 %» [5].

Широке використання доларів замість національної валюти створює для країни і підприємств ряд проблем. За цих умов країна втрачає можливість змінювати курс національної валюти, який виконує в економіці функції автоматичного стабілізатора. В період спаду курс знижується через виникнення від'ємного сальдо платіжного балансу. Однак здешевлення національної валюти до валюти країн — торгових партнерів стимулює експорт, що допомагає країні компенсувати звуження внутрішнього попиту і сприяє виходу з кризи.

Якщо країна позбавляється такого амортизатора, то вона повинна мати інші важелі розширення попиту і боротьби з безробіттям у випадку спаду виробництва. Хаос, який існував в банківській системі раніше зберігається і досі.

Українська економіка опинилася без своєї фінансової інфраструктури, позбавлена можливості створення єдиного платіжного простору в країні і забезпечення стабільності власної валюти. Україна фактично не має Центрального банку. Нацбанк з представника держави в банківській системі фактично перетворився в представника банківської мафії в органах влади і захисника її інтересів.

Лауреат Нобелівської премії П. Самуельсон писав: «Бідність може спіткати більшість населення країни, якщо Центральний банк невміло управлятиме грошима. Гроші — мастило економіки, але воно часом застигає...».

Не забезпечуючи виробництва потрібними кредитними ресурсами, банківська система скеровує спекулятивний капітал на надання коротко і середньострокових



кредитів на купівлю населенням нерухомості, землі, автомобілів, товарів особистого споживання. Ці кредити надаються під 31 %.

Олігархи намагаються забезпечити економічне зростання за допомогою необґрунтованих бюджетних витрат, споживання в борг, торгівлі імпортними товарами, тобто за рахунок сфери споживання, а не виробництва. Цьому завданню вони підпорядковують грошово-кредитну політику.

Відбувається спотворення національної банківської системи, яка перестає слугувати цілям національного розвитку та все більше стає інструментом забезпечення інтересів міжнародних фінансових груп, головним чином шляхом захоплення внутрішнього споживчого ринку країни, що призводить до структурної деформації та деградації внутрішнього виробництва.

Тривожною є тенденція до зростання частки іноземного капіталу в банківській системі, яка в окремі роки сягала 40 %.

Банки з іноземним капіталом підтримують гіпертрофовані темпи споживчого кредитування, яке використовується переважно для придбання імпортних товарів, що сприяє виникненню від'ємного сальдо торговельного балансу країни і згортанню внутрішнього виробництва товарів.

Продовжується шкідлива політика зовнішніх за позичень. Досі не розроблена програма розвитку внутрішнього інвестиційного ринку, потенціал якого не використовується. Взагалі відсутні інвестиційні банки. На руках у населення перебувають в бездіяльному стані величезні суми грошей.

Не може не турбувати громадськість втрата банківською системою цілісності, наявність трьох фрагментів банківської системи: банків з державним капіталом (5 банків), з приватним українським капіталом (110 банків), 39 банків з іноземним капіталом і 10 банків з російським капіталом.

Банки з західним капіталом кредитують населення для придбання імпортних товарів, чим стимулюють споживання населенням товарів, вироблених чужими економіками, шляхом їх оплати в борг.

Російський капітал націлений на кредитування найбільш якісних промислових активів, в т. ч. і стратегічних, чим сприяє їх переходу під контроль російського капіталу та зміцненню позицій останнього на українському ринку.

Безрозсудне допущення українською владою нічим не обмеженого кредитування імпорту товарів народного споживання від «мобілки» до автомобілів не лише постачає ресурси чужим економікам, але й вбиває вітчизняних виробників, зменшує кількість робочих місць і зайнятість населення — матеріальну основу життя суспільства.

Дії російської банківської системи в Україні скеровані на скупку російським капіталом привабливих з економічної і політичної точки зору промислових активів, що ставить країну в політичну залежність від Росії.

Так що для того, щоб організувати сучасну кредитну грошову систему і реалізувати ефективну кредитну політику треба ще багато трудитись, мобілізувати національний інтелектуальний потенціал, увесь науковий доробок країни.

Неефективній, корумпованій українській економіці, якій за два десятка років незалежності не вдалось розсоюзнитись і відірватись від московського єдиного господарського комплексу, не допоможуть ні російські кредити в сумі 15 млрд. доларів, які В. Путин пообіцяв дати за відмову від підписання Угоди про асоціацію з ЄС, ні 4 млрд. доларів китайських інвестицій. Гроші олігархи розкрадуть, а борги повісять на плечі українського народу. З цими глибоко вкоріненими грабіжницькими порядками треба кінчати. Ніяк Україні не вдається звільнитись від ленінської централістської системи управління, згідно з якою кожне українське підприємство було гвинтиком єдиної надцентралізованої економіки. За 22 роки незалежності нічого не зроблено для незалежності України від Росії і розсоюзнення.

Динамічне падіння обсягів ВВП України — це наслідок совдеповського мислення та бездіяльності урядовців у здійсненні економічних реформ, політики олігархічної влади, скерованої на своє збагачення, а не на добробут народу і процвітання України.

Доля української революції залежить від успіхів в економічному будівництві, від зрушень у розвитку виробництва, якому слід приділяти першочергову увагу. Люди повинні відчутти її результати через гаманець і споживчий кошик. Треба здійснити перехід від експортно-орієнтованого виробництва, що базується на грабуванні багатств України, до виробництва для внутрішнього ринку. Треба відмовитись від банківської таємниці. Банки треба наблизити до виробництва, змусити їх вкладати кошти у створення підприємств і займатись їхнім технічним розвитком. Треба створювати механізм довгострокового кредитування на комерційній основі під великі модернізації ні проекти для придбання технологій, завезення обладнання в реальний сектор економіки. Давно пора створити державний потужний інвестиційний банк.

Істотно треба підвищити вимоги до Нацбанку України. В той час, як діяльність центральних банків світу оцінюється по їх сприянню у розвитку економіки (є розвиток — Центральний банк добре працює, нема — погано працює), Нацбанк України вирішив оцінювати свою діяльність по дуже абстрактному показнику — стабільності національної валюти...

В Україні всі крупні капітали виникли в результаті грабіжницької приватизації, різного роду махінацій і корупційних угод з владою. Олігархи приховують реальні прибутки, уникають оподаткування, вибивають мільйонні пільги для своїх підприємств, затримують виплату зарплат робітникам, виплачують її в конвертах. Позбутися треба злочинства. За офіційними даними СБУ у нас щорічно на держзакупівлях розкрадають 50 млрд. грн. (Сьогодні, 2014, 13 лютого, с. 4). Слід змусити всі офшорні компанії, що мають власність в Україні, переєструватися тут. Повернути сюди кошти з-за кордону. Половина піде в бюджет, решта залишиться на рахунках компаній для власного розвитку: інвестицій у виробництво, вирішення екологічних проблем, підвищення соціального захисту. Якщо олігарх не поверне грошей сюди, його підприємства перейдуть у держвласність.

Одне лише дотримання з України чинних законів, припинення відпливу грошей з країни через офшори дозволить збільшити державний бюджет на десятки

процентів, а то й у разі, що дозволить розв'язати багато поточних і майбутніх проблем нашої країни.

Усі вкрадені в народі гроші, серед них з бюджету, і сховані в офшорах треба повернути. Маємо здійснити титанічну працю, щоб очистити свідомість людей від намулу неволі та ворожої пропаганди та ворожих ідеологічних диверсій.

У країні треба здійснювати рішучі дії, які повинні привести в дію незадоволення мас і змити з тіла країни всю неефективну верхівку держави, здатну лише контролювати і розподіляти, перерозподіляти і красти. Поки не розпочнеться внутрішній розвиток економіки, позитивних зрушень у країні не варто чекати.

Щоб покінчити з принизливою бідністю України передусім треба створити майже з нуля нові галузі, які випускають якісні споживчі товари, сучасне промислове обладнання, коштовну продукцію на яку є попит на світовому ринку. Лише так наша країна зможе позбутись імпортової залежності, а податки з доходів і прибутків, отримуваних підприємствами «нової економіки» дадуть державі гроші на пенсії і допомогу дітям, утримання шкіл і лікарень, будівництво доріг і ремонти житлових будинків. У нових галузях будуть створені десятки тисяч високооплачуваних робочих місць.

Для виконання цих завдань необхідна співпраця держави і бізнесу. Бізнес без керівної і скеровуючої ролі держави схильний до зловживань. А його намагання будь-якою ціною отримувати короточасний прибуток є руйнівним для суспільства. Таким шляхом півстоліття тому пішла Південна Корея, що показала приклад найефективнішої модернізації на державному рівні в ХХ столітті. У ній було засновано декілька десятків великих приватних корпорацій «чеболів», перед кожною з них було поставлене завдання створення нових виробництв і галузей. Держава вимагала від них виконання цих завдань і особисто вимагала цього від їх керівництва, одночасно допомагаючи їм кредитами і купівлею ліцензій і технологій, надавала їм податкові й митні пільги.

У нас катастрофічно бракує еліт, через що навіть на найвищі посади пролазять випадкові невідготовлені люди, нерідко з кримінальним минулим. Французький філософ Ален Безансон писав: «Існують дві перешкоди для остаточного формування української нації — давній дефіцит еліти і старанно культивованій Росією розбрат серед українського народу». Лев Троцький писав: «Відсутність усвідомлення необхідності постійного міцного згуртування всіх членів держави кожного разу нищили всі завоювання укра-

їнців». Українцям треба позбутися холуйської звички служити поневолювачам.

За рахунок внесків олігархів треба створити фонд відродження України в обсязі 50–100 млрд. дол.. На цю суму випустити облігацій... Негайно треба запровадити податок на багатство.

Доступні дешеві кредити сприятимуть малому і середньому бізнесу. За його допомогою добитися розвитку імпортозамінних виробництв (в Україні виробляється лише 3–5% взуття і одягу, 10 % трикотажних виробів і тканин) і на цьому економити величезні валютні суми.

Помилковою є політика організації розбудови економіки України на американському доларі. Багато країн уже відмовляються від долара, який більше не може бути еталоном світової фінансової системи і основною розрахунковою валютою.

Фонд пільгового кредитування може бути також істотно збільшеним за рахунок емісійного доходу, що надійде від дедоларизації...

Ганьбою для усіх нас українців є те, що у найбагатшій країні з найкращими у світі ґрунтами, народ найбідніший.

#### Список використаних джерел

1. Ковтун С. Історія Народного Руху України / С. Ковтун. — К. : Факт, 199. — С. 128–129.
2. Горобець О. Чи з'явиться портрет академіка Михайла Швайки на українських грошах? / Горобець О. // Постскриптам плюс: всеукраїнська щотижнева газета. — № 1 лютий, 2007.
3. Падалка С. С. Проблеми вітчизняної економіки та політичної практики НРУ / Падалка С. С. // Народний Рух України: історія, ідеологія та політична еволюція (1989–2009): матеріали круглого столу, присвяченого 20-річчю створення НРУ за перебудову; (20 вересня 2009). — НАН України; Інститут історії. — К., 2010.
4. Швайка М. А. Банківська система України: проблеми становлення і удосконалення / М. А. Швайка. — К. : Видавництво Київського міжнародного університету, 2010. — 760 с.
5. Weekly UA. — 04. — 10.06.2009. — С. 17.
6. Georg W. Kolodko. Russia Should Put its People First / Georg W. Kolodko // New York Times. — July 7. — 1998.
7. Швайка М. А. Соціально-економічні проблеми європейського шляху розвитку України / Швайка М. А. // Україна в умовах європейської інтеграції та глобалізації світу [за ред. О. А. Чумаченко]. — К. : КиМУ, 2013. — С. 243–344.